

Gepidák aranya? A páratlan szilágysomlyói kincs

GEPID GOLD? THE UNIQUE SZILÁGYSOMLYÓ
(ȘIMLEU SILVANIEI) TREASURE

Két csodálatos kincslelet

Szilágysomlyón, egy kis Erdély széli faluban 1797-ben két pásztor egy hosszú aranyláncot és két maréknyi, medállá alakított római pénzt, valamint tucatnyi lyukas aranykarikát talált. A lelet a mai napig is a bécsi Kunsthistorisches Museum antik gyűjteményének ékessége. Ugyanezen a telken 1889 áprilisában a burgonya ültetése különös tárgyakat hozott a felszínre. A Nemzeti Múzeumból Pulszky Ferenc utazott a helyszínre, és olyasmit látott, amiről még álmodni sem mert: egy, a korabeli császárok ábrázolásáról ismert nagyméretű ónixfibulát, három arany csészét, egy eskükarikát és 10 pár női ruhakapcsoló tűt.

Kié lehetett?

A Szilágysomlyón talált második leletegyüttes összetétele eltér a korszak kincsleleteitől: szinte kizárólag nagyméretű női ékszereket tartalmazott. Első osztályú ötvösmunkák voltak, amiket csak a legelőkelőbb hölgyek hordhattak a 4. század végén és az 5. század első felében. Ezért nemcsak a kincs 5. század közepi elrejtésének a kérdése izgalmas, de az is, hogy vajon kik és hol, hogyan gyűjthették össze ezt a tárgye gyűjtést. A legvalószínűbb válasz erre, hogy valamikor az Attila király halála körüli bizonytalanság miatt menekíthették a tárgyakat a terület uraihoz, a gepidák legelőkelőbbjeihez. **A kincs legtöbb darabja feltehetően a hunoknak alárendelt királyi családnak kapcsolható.**

A kincslelet tárgyai

Ami első látásra kiválik az ékszerek tömegéből, az a három kis csésze. Csaknem ugyanilyen darabok

Two remarkable finds

In 1797, in Szilágysomlyó, a small village on the edge of Transylvania, two shepherds found a long gold chain and two handfuls of Roman coins transformed into medals, as well as dozens of gold rings with holes. The find is still a jewel in the antiquities collection of the Kunsthistorisches Museum in Vienna. On the same plot of land, in April 1889, the planting of potatoes unearthed some curious artefacts. Ferenc Pulszky from the Hungarian National Museum travelled to the site and saw something he could have never dreamed of: a large onyx fibula, known for its depiction of the emperors of the period, three gold cups, an oath rings and 10 pairs of women's brooches.

Who did they belong to?

The composition of the second artefact assemblage found at Szilágysomlyó differed from the finds of the period: it consisted almost exclusively of large female jewellery. They showed first class workmanship, which only the most distinguished ladies of the late 4th and first half of the 5th century would have worn. Therefore, not only the question of the treasure's concealment in the mid-5th century is intriguing, but also the question of who and where could have collected this artefact assemblage and how. The most likely answer is that, at some point, the uncertainty surrounding the death of King Attila may have led to the objects being smuggled out to the lords of the land, the most noble of the Gepids. **Most of the treasure is thought to be associated with the royal family, which was subordinate to the Huns.**

Kulisszatitkok

BACKSTAGE SECRETS

A szilágysomlyói kincs tárgyai
Objects of the treasure of Szilágysomlyó

vannak egy másik kincsben, a Nagyszéksós pusz-
tán előkerült hun áldozati leletben, ezért felté-
telezzük, hogy a szilágysomlyói tárgygyűjtésbe
a hunok ajándékként kerülhettek bele. Az ék-
szerek hosszú időn át gyűltek: a legkorábbi dara-
bok egészen pompás kivitelűek, a Kr. u. 4. század
utolsó harmadának legjobb ötvösműhelyeiből
származnak, biztosan antik területről kerültek
a barbárok kezébe: a korabeli ábrázolásokon csak
a római császár és családtagjai vállán látható ilyen
lenyűgöző, tökéletesen csiszolt ónixkővet magá-
ban foglaló fibula, amely a férfi ruházat díszé volt.
A többi ruhakapcsoló tú mind női ékszer. Ezek
közt a színarany, egyedi kidolgozású ötvösremek
a legkorábbiak: a nagyméretű korong alakú fibula-
pár oroszlánokkal. A második, valamivel fiatalabb
csoportba kisméretű ruhakapcsoló tűk tartoznak.
Félkörös alsó és rombusz alakú felső lemezüket
barbár ízléssel félkörös ív, a kengyel köti össze: van
köztük még színarany, de a többségük már ezüst
maggal készült. A legfiatalabb csoportot a Kr. u.
5. század derekának jellegzetes, nagyméretű ken-
gyelfibulái alkotják, melyek a korszak legelőkelőbb
barbár női sírjaiból ismertek. Készítők ezüstalapra
hajtogatott aranylemezekre a rendelkezésre álló
gránátkövekből, üveglapokból több-kevesebb si-
kerrel igyekeznek szimmetrikus mintát kirakni.
A részletek már egyre romló kézművestechnikáról
tanúskodnak.

**Össességében nincs még egy ilyen összetételű
és gazdagságú női ékszerlelet a kora középkori
Kárpát-medencében, ami nemcsak szépségével
nyűgöz le, de az általa felvetett, megválaszolandó
kérdések izgalmasságával is.**

A páratlan kincs a Magyar Nemzeti Múzeumban,
az állandó régészeti kiállításon tekinthető meg.

Hajnal Zsuzsa

The objects of the find

What stands out from the array of jewellery at first
glance are the three small cups. Almost identical pieces
can be found in another find, a Hun sacrificial find
from the Nagyszéksós plain, therefore we assume
that they may have been included in the Szilágysomlyó
assemblage as gifts from the Huns. The jewellery was
accumulated over a long period: the earliest pieces
are of the finest workmanship, from the best jewel-
lers of the last third of the 4th century AD, and must
have come into the possession of the barbarians from
ancient territories: only the Roman emperor and his
family members are depicted wearing such an impres-
sive fibula of perfectly polished onyx stones on their
shoulders, which was an ornament of men's cloth-
ing. All the other brooches are women's jewellery.
Among these, the earliest are the uniquely crafted
gold and gold-plated jewellery: a large disc-shaped
pair of fibulae with lions. The second, slightly later
group is made up of small brooches. Their semicir-
cular lower and rhomboidal upper plates are connected
by a semicircular arc, the stirrup, with barbarian
touches: some of them are still in gold, but most of
them have a silver core. The latest group is made up
of the large stirrup fibulae of the mid-5th century AD,
typical of the most noble barbarian female tombs of
the period. They were made on gold plates folded on
a silver base, using the available garnet stones and
glass plates to create a symmetrical pattern with var-
ying degrees of success. The details show a deteriora-
tion in craftsmanship.

**All in all, there is no other female jewellery of
such composition and richness in the early medi-
eval Carpathian Basin, which impresses not only
with its beauty, but also with the excitement of
the questions it raises, which need to be answered.**

This unique find is on display at the Hungarian
National Museum in the permanent archaeological
exhibition.

Hajnal Zsuzsa